

Ferdynand Pasternak

"Periodica de re morali canonica liturica", vol. 60, 1971, fasc. 1-3 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 15/3-4, 334-338

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PERIODICA DE RE MORALI CANONICA LITURGICA

Romae, Pontificia Universitas Gregoriana

Vol 60 (1971) fasc. 1

Na treść pierwszego zeszytu w/w czasopisma, wydawanego przez Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie, składają się następujące artykuły:

Alfred Card. Bengsch, *Manipulatio et vita christiana:*

Considerationes pastorales de re nostra aetate agitata, s. 3—27.

Jest to przedruk referatu, który Autor wygłosił w języku niemieckim w Rzymie 10. XI. 1970 r. w serii „Centrum Romanum Conventuum Sacerdotalium” na temat: „O wolności człowieka i jej ograniczaniu (manipulatio)”. W referacie tym Autor omawia szeroko problem tzw. „manipulatio” w sensie ingerencji w wewnętrzne sprawy człowieka, zagraające jego wolności, przez nowoczesne metody wpływania na charakter i osobowość człowieka oraz jej modyfikowanie. Rozważania mają charakter pastoralny w odniesieniu do życia chrześcijańskiego oraz oceny tych „zabiegów” z chrześcijańskiego punktu widzenia z jednej strony — z drugiej zaś postulatu właściwie pojętej wolności i jej zagwarantowania. Zagadnienie to w odniesieniu do życia chrześcijanina rozpatruje Autor najpierw w oparciu o Nowy Testament a następnie o współcześnie nam struktury i instytucje prawne Kościoła. Stwierdza, że i dziś w Kościele istnieje „manipulatio” (w sensie wpływania na moralną zmianę człowieka) — tak, jak istnieje ona w każdej społeczności złożonej z ludzi grzesznych, gdzie muszą być prawa, instytucje, administracja itp. ale też zagwarantowanie określonej wolności „synów Bożych”. Wyciąga wniosek, że „manipulatio” pojęta w sensie negatywnym niesie z sobą niebezpieczeństwo dla człowieka żyjącego w społeczności ludzkiej, także i w Kościele doby obecnej. Z drugiej strony właściwie pojęta wolność wymaga także uściśleń i prawidłowej interpretacji, aby się nie stała swawolą. W kontemplacji i modlitwie upatruje Autor środek przeciwstawienia się niewłaściwie pojętej „manipulatio”.

Jean Beyer SJ, *De consilio presbyterii adnotationes*, s. 29—101.

Autor omawia w tym artykule posoborową instytucję „Rad kapłańskich” najpierw w dokumentach Kościoła powszechnego, poczynając od soborowych — następnie zaś podaje normy i praktyczne wskazania w kwestii erekcji i ukonstytuowania się Rad Kapłańskich oraz ich struktury prawno-organizacyjnej, na przykładach istniejących już Rad Kapłańskich w wielu krajach a zwłaszcza w diecezjach niemieckich. W końcu rozpatruje autor zagadnienia dyskusyjne jak: stosunek Rady Kapłańskiej do kapituły katedralnej, konsultorów diecezjalnych rad biskupich i duszpasterskich — a także w szerszym zakresie ich relacje do Konferencji Episkopatu, do narodowych i ponadnarodowych więzi kapłańskich. Swój wywód kończy autor podaniem zasad doktrynalnych — o naturze kapłaństwa w aspekcie teologiczno-kanoniczym.

Edouard Hamel SJ, *Lux Evangelii in Const. „Gaudium et spes”*, s. 103—120.

W nawiązaniu do artykułu „Lumen rationis et lux Evangelii”, publikowanym w Nrze 59 (1970) s. 215—249 *Periodica*... — autor w artykule tym omawia pewne zasady moralne, zawierające się w konstytucji *Gaudium et spes*, które za C. Robertem nazywa „metodologią teologią moralnej”. Analizuje nazwy i pojęcia zawarte w tej konstytucji a odnoszące się do teologii moralnej, następnie źródła z których czerpie konstytucja swoje doktrynalne założenia a zwłaszcza „światło Ewangelii” oraz „mysterium hominis”. W rozważaniach swoich dochodzi autor do stwierdzenia pewnego „prawa ewangelicznego”, które można na podstawie konstytucji bliżej określić jako „przykazanie miłości”, wyrażającej „pełnię prawa” Nowego Testamentu.

To „prawo ewangeliczne” ma swoje odzwierciedlenie w sercu chrześcijanina — jak na to wskazuje wyraźnie nauka Kościoła. W końcu zastanawia się autor nad zagadnieniami dla których „światło Ewangelii” stwarza szersze możliwości ich prawidłowego rozwiązania: wyjaśnienie tajemnicy człowieka, pogłębienie się braterstwa między ludźmi, właściwe rozwiązanie aktualnych problemów naszych czasów itp. Jakgdyby uzupełnieniem światła Ewangelii jest dla Kościoła posoborowego „pomoc współczesnego świata” — zwłaszcza w tym, co ma on wspólnego z posłannictwem Kościoła; aby to posłannictwo Kościoła mogło być nie tylko Boskie ale i ludzkie.

José María Serrano, *De appellatione pro conscientia et de nova causae propositione post duplicem in favorem nullitatis matrimonii conformem sententiam*, s. 121—156.

Jak sam tytuł wskazuje — autor omawia tu przypadek szczególny, kiedy to po dwukrotnym nawet wyroku w procesie małżeńskim, orzekającym nieważność małżeństwa — obrońca węzła ma obowiązek sumienia wniesienia dalszej apelacji oraz nowego udokumentowania nieważności (kan. 1987). Na szerokim tle praktyki trybunałów sądowych i opinii uczonych — autor rozpatruje przysługującą obrońcy węzła sam termin apelacji (10 dni) oraz jego skuteczność, zwłaszcza w wypadku, gdy nawet po upływie tego czasu obrońca węzła wnosiłby nowe dokumenty przeciw nieważności. Jest to — zdaniem autora — „uprzywilejowana apelacja”, która nie jest ograniczona terminem 10-ciu dni w wypadku, gdy obrońca węzła uzasadnia apelację nowymi dowodami i argumentami.

Vol. 60 (1971) fasc. 2

Manuel Ruiz Jurado SJ, *Saecularismus, saecularizatio, desecralizatio*, s. 157—196.

W artykule tym autor omawia najpierw i uściśla same pojęcia, zwłaszcza sekularyzacji i jej odniesienia do religii, podając równo-

cześnie purowizoryczne definicje pojęć zapowiedzianych w tytule rozprawy. Na płaszczyźnie filozofii i współczesnej kultury ludzkiej — rozważa autor tendencje sekularyzacyjne we współczesnej teologii oraz jej różne postacie i stopnie we współczesnej myśli ludzkiej. W aspekcie teologicznym stara się autor ukazać podstawy tendencji sekularyzacyjnych w odniesieniu do człowieka i świata, zwracając jednak uwagę na legalną autonomię rzeczy doczesnych nie wyłączając państwa. W końcu artykułu stawia wniosek, iż nie należałoby popierać sekularyzacji świata ale raczej jego resakralizację.

Virginio Rovera, *De structuris oeconomicis in Ecclesia renovandis*, s. 197—250.

W oparciu o doktrynę soboru Watykańskiego II rozpatruje tu autor najpierw pojęcie i miejsce dóbr materialnych w Kościele oraz ich cele w odniesieniu do samego Kościoła i społeczności cywilnych, a następnie pojęcie tzw. dóbr kościelnych, w aspekcie teologicznym, ich administrację i użytkowanie (zwłaszcza na utrzymanie duchowieństwa) w nowym posoborowym ujęciu. Bliżej zajmuje się także autor pojęciem „beneficjum kościelnego”, w odniesieniu do związanego z nim „świętego urzędu”, w oparciu o dokumenty soborowe, a następnie dość szczegółowo kreśli sposoby użytkowania dóbr kościelnych przez duchowieństwo — zgodnie ze wskazaniem soboru i wymaganiami współczesnych czasów. Rozważania swoje ilustruje autor praktycznymi przykładami pewnych szczegółowych rozwiązań w tym zakresie z terenu Italii.

Clemens Pujol SJ, *De sensu vocis „aggregatus”* (Vaticanum II, Decr. *Orientalium Ecclesiarum* n. 7), s. 251—271.

W oparciu o dekret *Orientalium Ecclesiarum* n. 7 a zwłaszcza w oparciu o wydaną 25 III 1970 r. przez Kongregację dla Kościołów Wschodnich deklarację — autor w artykule tym podaje prawną interpretację użytego w tych dokumentach terminu „aggregatus” i podaje praktyczne normy jego wykładni i rozumienia — w oparciu zwłaszcza o rozumienie samej Komisji Wschodniej, która kodyfikacji dokonywała. Ponieważ termin ten dotyczy patriarchatów — stąd autor i tą instytucją prawną szerzej zajmuje się. Zdaniem jego termin „aggregatus” nie pokrywa się z kanonicznym terminem „adscriptus”, nie może też wyrażać pełnej zależności wiernych od patriarchy, bez względu na to, czy znajdują się oni na terytorium patriarchatu czy też poza nim, a stąd termin ten powinien być w przyszłej kodyfikacji uściślony.

NB. Zaznaczyć należy, iż na końcu tego zeszytu (ss. 273—350) zamieszczone zostały poraz pierwszy, za pozwoleniem Kardynała Prefekta, ważniejsze decyzje Najwyższego Trybunału Sygnatury Ap., jej dekrety, odpowiedzi i wyjaśnienia, publikowane już w innych czasopismach (np. *Apollinaris* 43/1970), które także dla kanonistów mogą być przydatne w ich pracy naukowej i sądowej.

Vol. 60 (1971) fasc. 3

Wilhelm Bertrams SJ, *De potestatis episcopalis constitutione et determinatione in Ecclesia, sacrament salutis hominum*, s. 351—414.

Stawiając sobie za cel omówienie istoty ustanowienia i zakresu władzy biskupiej w Kościele, w odniesieniu do sakramentu zbawienia ludzi — autor podaje najpierw podstawowe zasady z zakresu teologii prawa, tkwiące w posługiwaniu biskupim i we władzy prymatu. Następnie omawia doktrynę soboru Watykańskiego II o sakramentalnym udzielaniu władzy biskupiej i jej znaczeniu dla Kościoła, który sam jest sakramentem jedności i zbawienia ludzi. Podaje w końcu syntezę swych poglądów (w zestawieniu z publikowanymi już na ten temat wywodami) odpowiadającą — zdaniem autora — specyficznej nadprzyrodzonej naturze Kościoła. W ujęciu tym rozważa autor szczegółowo pojęcie Kościoła na płaszczyźnie filozofii i eklezjologii, a następnie pojęcie Kościoła jako społecznej duchownej i zarazem społeczno-prawnej dla zbawienia ludzi, by na tym tle uwypuklić sakramentalną posługę biskupią w oparciu o doktrynę soboru Watykańskiego II, tak w zakresie rządzenia i uświęcania jak i nauczania i przepowiadania Słowa Bożego, w charakterystyczno-sakramentalnej i zarazem instytucjonalno-prawnej strukturze Kościoła.

W końcu artykułu poświęca autor kilka refleksji papieskiej władzy prymatu i wyciąga końcowe wnioski z całych teoretycznych rozważań.

Urbanus Navarrete SJ, *Potestas Vicaria Ecclesiae. Evolutio historica conceptus atque observationes attenda doctrina Concilli Vaticani II*, s. 415—

W artykule tym stawia sobie autor za cel bliższe sprecyzowanie, wśród wielu różnych poglądów, tzw. władzy zastępczej (potestas vicaria Christi) w Kościele, w odróżnieniu od władzy własnej Kościoła (potestas propria Ecclesiae). Wychodząc z założenia, że Chrystus dał Kościołowi tę władzę, którą nazywamy „vicaria, ministerialis, instrumentalis” — niezależnie od tego na jakie wypadki i osoby ona się rozciąga — stara się autor odpowiedzieć na pytanie, czy dawne pojęcie władzy zastępczej zgadza się z eklezjologią soborowych dokumentów i czy te dokumenty nie dają bliższego jej określenia. W tym celu rozpatruje najpierw ewolucję historyczną pojęcia „władzy zastępczej” w głównych jej przejawach: dyspensowania od ślubów i przysięg, rozwiązywania węzła małżeńskiego, rozgrzeszania, udzielania odpustów, wykonywania władzy urzędu nauczycielskiego itp. Następnie, w oparciu o soborowe dokumenty, wyjaśnia autor, że jedność strukturalna Kościoła oraz unitarny sens całej świętej władzy w Kościele, jak również charakter (natura) zastępczy tej jednej świętej władzy, który przebiega z tychże dokumentów soborowych — każe przyjąć istnienie w Kościele jednej tylko świętej władzy zastępczej (potestas vicaria).

Jean Beyer SJ, *Responsiones*.

W artykule tym, kończącym cały zeszyt, zawarte są 3 odpowiedzi autora na następujące kwestie dyskusyjne, które dotyczą:

- a) interpretacji art. 9 dekretu *Perfectae caritatis*;
- b) właściwej instytucji świeckim „świeckości”;
- c) słusznej różnorodności instytucji świeckich.

O. F. Pasternak